

СПОСОБИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКОННОСТІ ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНИХ СТЯГНЕНЬ ЗА ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ

СУХОДОЛЬСЬКИЙ Антон Юрійович - ад'юнкт кафедри організації служби та дізнання Донецького юридичного інституту МВС України

УДК 342.9

В науковій статті досліджуються питання, пов'язані з реалізацією адміністративних взысканий за правонарушення в сфері безпеки дорожнього руху. В частині автором дається визначення та види способів забезпечення законності при виконанні постановлений про накладення адміністративних взысканий.

Ключові слова: адміністративне стягнення, виконання постанови, законність, спосіб забезпечення законності, права особи, нагляд, контроль, скарга.

Цілоком справедливо можна зазначити, що адміністративні стягнення, які є невід'ємним елементом інституту адміністративної відповідальності, у системі засобів забезпечення безпеки дорожнього руху мають посідати важливе місце. У цьому сенсі підвищення дисципліни учасників дорожнього руху, в тому числі і за допомогою заходів правового впливу, є пріоритетним напрямом профілактики дорожньо-транспортних пригод та забезпечення безпеки дорожнього руху в цілому. Разом з тим, тільки за наявності ефективно діючого механізму застосування адміністративних стягнень норми, що регулюють права та обов'язки членів суспільства, як у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, так і в інших сферах суспільного життя не матимуть декларативного характеру. А відтак, дуже важливим стає питання забезпечення ефективності реалізації адміністративних стягнень.

У правовій державі адміністративне стягнення покликане виконувати не тільки

каральну функцію, а й певною мірою виступати гарантом належного визнання, дотримання та захисту прав людини і громадянина, їх об'єднань. У цьому контексті ми маємо не забувати й про інший бік цього питання – дотримання режиму законності під час виконання постанов про накладення стягнень та забезпечення законних прав учасників правовідносин, зокрема і правопорушника.

Законність – атрибут існування і розвитку демократично організованого суспільства. Як зазначає Д.М. Бахрах вона необхідна для забезпечення свободи та реалізації прав громадян, здійснення демократії, освіти й функціонування громадянського суспільства, науково обґрунтованої побудови і раціональної діяльності державного апарату [1]. Законність – це багатогранне і багатоаспектне явище, що проявляється у вигляді принципу, методу і режиму й полягає в обов'язковому дотриманні та виконанні законів і підзаконних актів органами державної влади, місцевого самоврядування, посадовими особами [2, с. 330].

З наведеного можна зробити висновок, що забезпечення законності не відбувається стихійно. Вона потребує цілеспрямованого впливу на поведінку суб'єктів суспільних відносин, тобто є управлінським процесом [2, с. 325]. Для успішного впливу на цей процес необхідне знання способів забезпечення законності у будь-якій сфері державного управління. Не виключенням є і діяльність

суду, прокуратури, органів публічної адміністрації щодо реалізації адміністративних стягнень.

Отже, метою нашої статті є визначення та з'ясування особливостей правового регулювання способів забезпечення законності при реалізації адміністративних стягнень за правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху.

Підґрунтям для даного дослідження стали напрацювання вчених у галузі права, зокрема М.І. Абдулаєва, С.С. Алексєєва, Д.М. Бахраха, В.О. Власова, Л.В. Гапоненко, О.І. Єлістратова, М.В. Макарейка, О.В. Мелехіна, І.Т. Тарасова та інших науковців. Не дивлячись на достатнє висвітлення в сучасній юридичній літературі такої правової категорії, як законність, М.І. Абдулаєв звертає увагу, що єдиної концепції законності в правовій науці не існує. Законність як специфічний соціально-правовий феномен розглядають у рамках різних типів праворозуміння [3]. У більшості випадків законність у системі управління державою визначається як спеціальна правомочність, за допомогою якої встановлюються межі свободи поведінки суб'єктів правовідносин.

Діяльності по забезпеченню законності надається державно-правовий характер, а органи, що її здійснюють, наділяються юридично-владними повноваженнями. Такого роду діяльність вважають способами забезпечення законності. Кожний із цих способів має притаманні тільки йому риси, закріплені відповідними нормативними актами, та реалізується за допомогою спеціальних методів. Разом із тим, ці способи пов'язані між собою єдністю мети – забезпечити чітке додержання вимог законності і дисципліни всіма суб'єктами державного управління.

На думку В.О. Власова дотримання законності в державному управлінні забезпечується: а) здійсненням контролю та перевіркою виконання; б) наглядом прокуратури; в) діяльністю судових органів; г) громадським контролем й оскарженням незаконних дій установ і посадових осіб [4, с. 21-28]. І.Т. Тарасов вважав, що законність у діяльності публічної адміністрації забезпечується такими засобами: переконанням, примусом, стимулюванням, регламентуван-

ням, відповідальністю, звітністю, ревізією та контролем, а також адміністративною юстицією [5, с. 227].

Способи забезпечення законності – сукупність юридичних, організаційних прийомів і форм діяльності органів державної влади, місцевого самоврядування, їх посадових осіб, громадян, суспільних об'єднань щодо підтримки та зміцнення законності у сфері державного управління [6].

О.І. Єлістратов виділяє серед способів забезпечення законності: інститут адміністративного нагляду; обов'язок підпорядкування тільки законним вимогам влади; право скарги; адміністративну юстицію та відповідальність юридичних осіб [7, с. 567]. О.В. Мелехін шляхами здійснення правових гарантій законності бачить: вдосконалення законодавства; наглядово-контрольні заходи; заходи захисту; заходи відповідальності [8]. М.В. Макарейко додає, що існують такі способи забезпечення законності, як державний контроль, державний нагляд, судовий контроль, громадський контроль [6].

Що стосується способів забезпечення законності при реалізації адміністративних стягнень у сфері безпеки дорожнього руху, то ним можна визнати – сукупність юридичних, організаційних прийомів і форм діяльності судів, прокуратури, органів публічної адміністрації (їх посадових осіб), громадян, суспільних об'єднань щодо підтримки та зміцнення законності в адміністративно-юстиційній діяльності зазначених суб'єктів з приводу повного і правильного виконання призначеного у встановленому законом порядку адміністративного стягнення за порушення правил норм та стандартів у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.

Розглянемо детальніше ці способи та з'ясуємо, які проблемні питання правового характеру існують з цього приводу.

Судовий контроль за законністю у сфері державного управління – це діяльність органів судової влади, що полягає в правовій оцінці дій і вирішень органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, їх посадових осіб, по захисту має рацію, свобод і законних інтересів громадян і інших суб'єктів, по притяганню винних осіб до відповідальності.

Судовий контроль при реалізації адміністративних стягнень у сфері безпеки дорожнього руху здійснюється: при розгляді скарг на дії та рішення органів і посадових осіб, що порушують права і свободи громадян; перевірці законності індивідуальних правозастосовних актів; розгляді справ, що виникають з цивільно-правових відносин (провадження по виконанню ухвали в частині відшкодування майнової шкоди); розгляді скарг юридичних осіб.

Наведемо декілька прикладів з чинного законодавства щодо зазначеного питання. На етапі закінчення провадження по виконанню постанови ст. 316 КУпАП прямо зазначає, що постанова про конфіскацію предмета, грошей з відміткою про виконання повертається до суду, який виніс постанову. Подібне положення з урахуванням положень ст. 221 КУпАП містить ст. 310 цього ж кодексу щодо виконання штрафу. Треба звернути увагу, що глави КУпАП, які регламентують порядок провадження по виконанню інших видів стягнень не містять подібних норм. При цьому прийняття рішення у справах за правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху, за які санкція статті передбачає накладення таких видів адміністративних стягнень, як оплатне вилучення транспортного засобу, громадські роботи, позбавлення права керування транспортним засобом, адміністративний арешт є виключною компетенцією суду (ст. 221 КУпАП).

З цього приводу доцільно запозичити досвід Російської Федерації. Стаття 31.10. КоАП РФ містить загальну вимогу до всіх видів проваджень з виконання постанов про призначення адміністративного покарання: «Постанова про призначення адміністративного покарання, за яким виконання проведене повністю, з відміткою про виконане адміністративне покарання повертається органом, посадовою особою, що виконували постанову, судді, органу, посадовій особі, що виніс постанову». Пункт 4.5 розділу II Інструкції про порядок виконання покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, та здійснення контролю щодо осіб, засуджених до таких покарань, містить вимогу, що до суду, який виніс вирок, інспекція у десяти-

денний строк направляє повідомлення про прийняття вироку до виконання [9]. Таким чином, доповнення КУпАП подібною нормою, надавало б юридичного характеру судовому контролю за виконанням ухвалених ним рішень та дотриманням законності під час їх виконання.

Крім контролю виконання постанови у справі в процесі реалізації адміністративних стягнень, суд також має виконувати й іншу не менш важливу функцію, яка є складовою законності – захист прав та законних інтересів громадян.

До речі, аналіз чинного законодавства свідчить, що суд, як орган, який здійснює контроль за дотриманням законності має найбільші повноваження. Наприклад, ч. 7 ст. 83 Закону України «Про виконавче провадження» зазначає, що забороняється втручання інших державних або недержавних органів та їх посадових осіб у виконавче провадження, крім випадків, передбачених цим Законом. Виїмка документа виконавчого провадження здійснюється виключно за рішенням суду. При проведенні виїмки оригіналу виконавчого документа чи виконавчого провадження суд у своєму рішенні зазначає про зупинення виконавчого провадження [10].

Наступним способом забезпечення законності при реалізації адміністративних стягнень у сфері безпеки дорожнього руху є державний контроль. Державний контроль – діяльність спеціально уповноважених державних органів, їх посадових осіб та інших уповноважених суб'єктів щодо спостереження за функціонуванням підконтрольного об'єкту з метою встановлення його відхилень від заданих параметрів [6].

Залежно від обсягу та змісту контроль за діяльністю підлеглих органів (посадових осіб) під час реалізації адміністративних стягнень за правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху є спеціальним, тобто здійснюється за конкретним напрямом діяльності (провадженням по виконання адміністративного стягнення). Ст. 83 Закону України «Про виконавче провадження» каже, що контроль за своєчасністю, правильністю і повнотою виконання рішень державним виконавцем здійснюють началь-

ник відділу, якому безпосередньо підпорядкований державний виконавець, а також керівник вищестоящего органу державної виконавчої служби. Здійснювати перевірку законності виконавчого провадження мають право: 1) директор Департаменту ДВС Мін'юсту України та його заступники – щодо виконавчого провадження, яке перебуває на виконанні у будь-якому структурному підрозділі органів ДВС; 2) заступники начальника Головного управління юстиції Мін'юсту України в АР Крим, головного управління юстиції в області, містах Києві та Севастополі – начальники управлінь ДВС, їх заступники – щодо виконавчого провадження, яке перебуває на виконанні у відділі примусового виконання рішень таких управлінь і районних, міських (міст обласного значення), районних у містах відділах ДВС, підпорядкованих зазначеним управлінням юстиції. Зазначені посадові особи мають право витребувати виконавче провадження з відповідного органу державної виконавчої служби для його перевірки. Посадова особа органу ДВС, яка здійснювала перевірку виконавчого провадження і виявила порушення вимог законодавства, зобов'язана забезпечити безпосередній контроль за цим виконавчим провадженням до повного усунення виявлених порушень [11, п. 9.8].

Згідно з Інструкцією з оформлення працівниками ДАІ матеріалів про адміністративні порушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху контроль за дотриманням законодавства в правозастосовній діяльності підрозділів ДАІ здійснюється керівниками зазначених підрозділів – щодня. Перевірки дотримання законодавства при організації провадження та діловодства у справах про адміністративні порушення правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху, зокрема під час виконання постанов про накладення адміністративних стягнень, у підрозділах ДАІ МВС здійснюються: а) МВС України – не менше одного разу на п'ять років у ГУ(У)МВС в АР Крим, областях, м. Києві та Севастополі; б) ГУ(У)МВС в АР Крим, областях, м. Києві та Севастополі – не менше одного разу на два роки в підпорядкова-

них органах і підрозділах ДАІ, включаючи ревізію матеріалів про адміністративні правопорушення; в) керівниками підрозділів ДАІ – внутрішні перевірки не менше двох разів на рік [12, п. 11.1-11.5].

Подібним до державного контролю є наступний спосіб забезпечення законності під час реалізації адміністративних стягнень у сфері безпеки дорожнього руху – державний нагляд.

Державний нагляд – функція спеціальних державних органів та їх посадових осіб щодо систематичного спостереження за точним і неухильним дотриманням законів, інших нормативних правових актів, здійснювана за підвідомчими даним органам питаннями відносно не підпорядкованих їм юридичних і фізичних осіб [6]. Види державного нагляду: адміністративний та прокурорський.

1) адміністративний нагляд – вид діяльності спеціально уповноважених органів публічної адміністрації та їх посадових осіб щодо систематичного спостереження за точним та одноманітним дотриманням, виконанням і застосування юридичними і фізичними особами правових норм під час реалізації адміністративних стягнень.

Особливості адміністративного нагляду: а) є особливим різновидом державного контролю; б) здійснюється спеціально уповноваженими органами публічної адміністрації (їх посадовими особами); у) діяльність з нагляду здійснюється систематично; г) мета – забезпечення законності, а також прав і законних інтересів громадян під час виконання постанов про накладення адміністративних стягнень за правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху; д) між суб'єктами і об'єктами нагляду відсутня організаційна підлеглість; е) здійснюється відносно органів публічної адміністрації, місцевого самоврядування, установ, організацій, підприємств, суспільних об'єднань (їх посадових осіб) і громадян; ж) здійснюється за допомогою певних методів; з) оцінка об'єкту дається тільки з позиції законності.

Методи здійснення адміністративного нагляду: а) постійне спостереження; б) періодичні перевірки; у) обстеження піднаглядного об'єкту; г) витребування та аналіз

документів; д) вивчення звернень громадян і юридичних осіб, публікацій у засобах масової інформації, зокрема у мережі Інтернет про порушення законності у сфері державного управління.

Вважаємо, що наглядним прикладом адміністративного нагляду з приводу реалізації адміністративних стягнень за правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху є відносини між органами з питань виконання покарань та органами місцевого самоврядування. Дуже цікавою є ситуація з приводу правового урегулювання питань виконання таких видів стягнень, як громадські роботи, адміністративний арешт. Основні положення містяться у відповідних главах КУпАП, але їх явно не достатньо для визначення усіх, пов'язаних з цим питань. Вивчення цих відносин свідчить, що органи, які задіяні у виконання зазначених видів стягнень керуються спільним наказом Державного департаменту України з питань виконання покарань та МВС України від 19.12.2003 - № 270/1560 «Про затвердження Інструкції про порядок виконання покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, та здійснення контролю щодо осіб, засуджених до таких покарань» у частині здійснення контролю за додержанням умов відбування покарання правопорушниками громадських робіт. Цьому знаходимо підтвердження у вказівки УДАІ ГУМВС України в Донецькій області від 06.02.2009 №9/942. Але аналіз цього спільного наказу залишає більше питань ніж відповідей. Основне з них – цей відомчий нормативно-правовий акт зорієнтований на кримінально-виконавче законодавство, і лише частково згадує про КУпАП.

Нагадаємо, що виконання стягнення у вигляді громадських робіт здійснюється на основі участі порушників у суспільно корисній праці, види якої визначають органи місцевого самоврядування. На власника підприємства, установи, організації або уповноваженого ним органу за місцем відбування порушником громадських робіт покладається: погодження з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань, переліку об'єктів, на яких порушники відбувають громадські роботи, та видів

цих робіт; контроль за виконанням порушниками визначених для них робіт; своєчасне повідомлення органів, що відають виконанням даного виду стягнення, про ухилення порушника від відбування стягнення; ведення обліку та інформування органів, що відають виконанням даного стягнення, про кількість відпрацьованих порушником годин (ст. 321-3 КУпАП).

Працівники інспекції під час виконання покарання у виді громадських робіт: здійснюють контроль за додержанням умов відбування покарання засудженими особами і власником підприємства за місцем відбування засудженими особами громадських робіт; підтримують постійні контакти з власником підприємства для своєчасного отримання інформації про ухилення засуджених осіб від відбування покарання, переведення на інше місце роботи, появу на роботі в стані сп'яніння, порушення громадського порядку. Зокрема, вони (посадові особи інспекції) наділені правом здійснювати у разі потреби контрольні перевірки за місцем роботи засуджених осіб, але не менше одного разу протягом строку відбування ними покарання. У разі систематичного несвоєчасного подання інформації про виконання громадських робіт або нездійснення контролю відповідальною особою за роботою та поведінкою засудженої особи направляють матеріали прокуророві для вирішення питання про притягнення винних осіб до відповідальності згідно із законом [9].

ДДАІ МВС України постійно виявляє зацікавленість з цього питання, адже цю службу турбує якість та ефективність реалізації стягнень, за правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху. Але, враховуючи вимоги чинного законодавства, Державтоінспекція, у випадку виконання таких видів стягнень, як громадські роботи, адміністративний арешт, може проводити лише моніторинг, і не наділена повноваженнями адміністративного нагляду з цих питань.

2). Прокурорський нагляд в ході реалізації адміністративних стягнень – діяльність органів (посадових осіб) прокуратури України з нагляду за виконання органами публічної адміністрації, місцевого самоврядування, органами контролю (їх посадовими особа-

ми) законів України, а також відповідності законам правових актів, які ними видаються з приводу повного і правильного виконання призначеного у встановленому законом порядку адміністративного стягнення за порушення правил норм та стандартів у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.

Правовими підставами наглядових повноважень прокурора під час реалізації адміністративних стягнень є ст. 250 КУпАП, глава 1 розділу III Закону України «Про прокуратуру», ст. 7 Закону України «Про виконавче провадження» тощо. Перевірка виконання законів проводиться за заявами та іншими повідомленнями про порушення законності, що вимагають прокурорського реагування, а за наявності приводів – також з власної ініціативи прокурора. Прокуратура не підміняє органи відомчого управління та контролю і не втручається у господарську діяльність, якщо така діяльність не суперечить чинному законодавству (ч. 2 ст. 19 Закону України «Про прокуратуру» [13]). Повноваження прокурора при здійсненні прокурорського нагляду за додержанням і застосуванням законів закріплені у ст. 20 вказаного закону.

Останнім способом забезпечення законності, який ми пропонуємо розглянути, є громадський контроль. Громадський контроль за законністю у сфері державного управління є однією з форм відправлення демократії, що полягає в реалізації прав громадян і суспільних об'єднань брати участь в управлінні справами держави, спостереженні за діяльністю державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств і установ, їх посадових осіб щодо дотримання ними законності, прав і свобод громадян та їх об'єднань [6].

Особливості громадського контролю: а) здійснюється громадянами та їх об'єднаннями (суспільними об'єднаннями, політичними партіями тощо); б) об'єктом контролю є діяльність органів публічної адміністрації (їх посадових осіб) щодо реалізації стягнень; у) широко застосовуються заходи громадського впливу; г) має профілактичну і правопоновлюючу спрямованість; д) здійснюється у взаємодії з іншими способами забезпечення законності.

Суб'єкти суспільного контролю: громадяни (фізичні особи), суспільні об'єднання, політичні партії, професійні союзи, трудові колективи тощо. Основний засіб реагування громадян на факти порушення законності – скарга (заява, звернення).

Однією з основних проблем щодо забезпечення законності під час останньої стадії провадження у справах про адміністративні правопорушення – виконання постанови, на наш погляд, є відсутність нормативної регламентації в КУпАП порядку оскарження дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень. Загалом проблеми оскарження рішень та дій зазначених суб'єктів на цій стадії не досліджено.

За аналогією зі ст. 267 КУпАП пропонуємо до глави 25 розділу V додати норму, яка б закріплювала право оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень під час виконання постанов про накладення адміністративних стягнень.

Таким чином, підсумовуючи викладений у цьому розділі матеріал, слід визначити, що законність при реалізації адміністративних стягнень за правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху – це наявність достатньої кількості юридичних норм високої якості, їх строге дотримання судом, прокуратурою, всіма органами публічної адміністрації, установами, організаціями, громадянами з приводу повного і правильного виконання призначеного у встановленому законом порядку адміністративного стягнення за порушення правил норм та стандартів у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.

Законність у такому контексті забезпечується у такі способи: 1) судовий контроль; 2) державний контроль; 3) державний нагляд (адміністративний та прокурорський); 4) громадський контроль.

Література

1. Бахрах Д.Н. Административное право : электронный учебник / Д.Н. Бахрах. // Интернет-ресурс : режим доступа : <http://be5.biz/pravo/a002/toc.htm>.

2. Гапоненко Л.В. гарантії забезпечення законності в діяльності працівників органів державної податкової служби України

АНОТАЦІЯ

Наукова стаття присвячена висвітленню питань пов'язаних з реалізацією адміністративних стягнень за правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху. Зокрема автором дається визначення та види способів забезпечення законності під час виконання постанов про накладення адміністративних стягнень.

SUMMARY

The scientific article is devoted to coverage of issues related to the implementation of administrative penalties for offenses in the field of road safety. The author defines the types and ways to ensure legality when executing the administrative penalties.

/ Л.В. Гапоненко. // Держава і право : збірник наукової праць. Юридичні і політичні науки. Вип. 38. – К. : Ін-т держ. і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2007. – С. 325-331.

3. Абдулаев М.И. Теория государства и права : электронный учебник / М.И. Абдулаев. // Интернет ресурс : режим доступа : <http://www.be5.biz/pravo/tami/19.htm>.

4. Власов В.А. Обеспечение социалистической законности в современном государственном управлении / В.А. Власов. – М. : Юрид. лит., 1958. – 242 с.

5. Тарасов И.Т. Очерк науки полицейского права / Тарасов И.Т. // Российское полицейское (административное) право. Конец XIX - начало XX века : хрестоматия / Сост., вступ.ст. Ю.Н. Стариков. – Воронеж : ИПЦ Воронежского государственного университета, 1999. – 619 с.

6. Макарейко Н.В. Административное право : электронный учебник / Н.В. Макарейко. // Интернет-ресурс : режим доступа : <http://be5.biz/pravo/amnv/toc.htm>.

7. Елистратов А.И. Основные начала административного права / Елистратов А.И. // Российское полицейское (административное) право. Конец XIX - начало XX века : хрестоматия / Сост., вступ.ст. Ю.Н. Стариков. – Воронеж : ИПЦ Воронежского государственного университета, 1999. – 619 с.

8. Мелехин А.В. Теория государства и права : электронный учебник / А.В. Мелехин. // Интернет-ресурс : режим доступа : <http://be5.biz/pravo/tmav/toc.htm>.

9. Про затвердження Інструкції про порядок виконання покарань, непов'язаних з позбавленням волі, та здійснення контролю щодо осіб, засуджених до таких покарань : наказ Державного департаменту України з питань виконання покарань та МВС України від 19.12.2003 № 270/1560. // Офіційний вісник України. – 2004. – № 2. – Том 2. – С. 405. – Ст. 90.

10. Про виконавче провадження : закон України від 21.04.1999 № 606-XIV. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 24. – Ст. 207.

11. Про затвердження Інструкції з організації примусового виконання рішень : наказ Міністерства юстиції України від 02.04.2012 № 512/5. // Офіційний вісник України. – 2012. – № 27. – С. 23. – Ст. 1018.

12. Про затвердження Інструкції з оформлення працівниками Державтоінспекції МВС матеріалів про адміністративні порушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху : наказ МВС України від 26.02.2009 № 77. // Офіційний вісник України. – 2009. – № 34. – С. 133. – Ст. 1193.

13. Про прокуратуру : закон України від 05.11.1991 № 1789-XII. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 53. – Ст. 793.